

Doklej veljaj pristojnost za kazenske zadeve radi zveznosti?

Spisal dr. Metod Dolenc, Gradec.

1. Niso baš redki slučaji, da pride ovadba zoper storilca, ki je že pravnokreпно obtožen zaradi hudodelstva, še radi kakega, dotlej neznanega kaznjivega dejanja. Ktero sodišče je pristojno za poizvedbe ali za preiskavo in slednjič za razsojanje?

Vprašanje je precejšnjega pomena. Recimo, po pravnokreпni obtožbi radi hudodelstva ovajeno dejanje se znači za prestopok. Ako je pristojno sodišče kraja storitve, onda se mora zagovarjati storilec pred okrajnim sodiščem; ako pa sodišče, ki naj sodi o hudodelstvu, razsodilno sodišče, morebiti celo porota. Kolika razlika tiči v tem, leži na dlani.

Praksa ni edina. V nastopnem najprej dva različno rešena praktična slučajja, ki nista še nikoder objavljena.

a) Odločba kasacijskega sodnega dvora z dne 16. februarja 1904 št. 1886:

Med deželima sodiščema Solnogradom in Gradcem je nastal spor o pristojnosti. Anton P. je bil pravnokreпно obtožen pri deželnem sodišču v Gradcu po §§ 99. 83 k. z. Nato pride pa ovadba radi novega hudodelstva, storjenega v okolišu deželnega sodišča solnograškega. Vrhovni sodni dvor je rešil spor na podlagi § 64 k. pr. r., da je za kaznjiva dejanja, storjena v okolišu solnograškem, pristojno le-to deželno sodišče, »ker je po splošnih pravilih § 51 k. pr. r. merodajen za vprašanje o pristojnosti v prvi vrsti kraj storitve dejanja in ker je obtožnica, ki se je vložila zoper obdolženca radi v graškem okolišu storjenih kaznjivih dejanj pri deželnem kakor kazenskem sodišču v Gradcu postala že pravnokreпna in se ne more več premeniti, kolikor predpis § 56 k. pr. r. za ta slučaj ni vporaben.«

b) Odločba kasacijskega sodnega dvora z dne 7. maja 1912 št. Nd VI 166/12.

Pisatelju Jožefu W. je bila dostavljena dne 27. decembra 1911 obtožnica od okrožnega sodišča v Ljubnem radi prestopka po §§ 21 in 51 zak. z dne 26. decembra 1895 št. 197 drž. zak. Ugovora ni bilo. Glavne razprave ni bilo mogoče odrediti, ker je Jožef W. vedno spreminjal svoje bivališče. Dne 24. januarja 1912 je bila vložena zoper njega ovadba pri okrajnem sodišču v Kremsu radi sleparske zadolžitve v hotelu po §§ 197, 461 k. z. Ker pa je baš tiste dni prišlo na to okrajno sodišče vsled zaprosila okrožnega sodišča v Ljubnem, da naj se Jožefu W. dostavi vabilo k glavni razpravi, a se je le-ta tudi tej dostavitvi odtegnil, odstopilo je okrajno sodišče ovadbo okrožnemu sodišču, češ, da se samo ne šteje za pristojno, — in je vrnilo dostavnico s povabilom. Ali okrožno sodišče Ljubno je poslalo ovadbo nazaj, rekoč, da lastne pristojnosti za prestopek ne prizna, ker je obtožnica že pravnomočna. Pri tem se je sklicevalo na kasacijske odločbe št. 1291, 2863.

Pa niti sedaj okrajno sodišče ni hotelo priznati svoje pristojnosti, in okrajno sodišče je moralo predložiti spise vrhovnemu sodišču, da reši negativni spor zastran pristojnosti.

Vrhovni sodni dvor je izdal gori citirano odločbo in izrekel, da je za kazensko postopanje zoper Jožefa W. radi prestopka po §§ 197, 461 k. z., učinjenega v okolišu okrajnega sodišča v Kremsu, pristojno okrožno sodišče v Ljubnem. Utemeljilo je svojo odločbo tako-le: Pri tem sporu zastran pristojnosti ima prav okrajno sodišče v Kremsu, ki je nazora, da je okrožno sodišče v Ljubnem pristojno za kazensko postopanje glede v okolišu okrajnega sodišča v Kremsu storjenega prestopka. Kajti dejstvo, da je obtožnica, vložena pri okrožnem sodišču v Ljubnem radi pregreška po §§ 21, 51 zak. z dne 16. decembra 1895 št. 197 drž. zak., pravnokrepna postala, nikakor ne izključuje učinka zveznosti (koneksitete) po § 56 k. pr. r., ker se kazensko postopanje po pravnomočnosti obtožnice še ne konča, in je v zmislu § 56 odst. 2 k. pr. r. smatrati tisto sodišče, ki preje postopa za pristojno glede vseh kaznjivih dejanj, katerih se obdolženec dolži, tako dolgo, dokler ni kazensko postopanje pri sodišču, ki je preje postopalo, končano. Da nastanejo iz zveznosti (koneksitete) kake neprilike, nima na odločbo o pristojnosti vpliva, to tem manje, ker kaže § 57 k. pr. r. pot za odpomoč.

Naj se navedo na tem mestu glavne misli o ljubenskem sklepu navedenih dveh kasacijskih odločb, potem pa pride nekoliko razmotrivanja o tehtovitosti razlogov pro in contra.

V kasacijski odločbi št. 2863 pravijo razlogi, da pridržek po § 57 k. pr. r. ni potreben glede novih obdolžitev, ki se pokažejo še le po končani preiskavi zoper obdolženca, ako naj se uvede samostojno preganjanje novih kaznivih dejanj. Odločba kasacijskega dvora št. 1291 pa razlaga, da bi se delalo silo besedilu in zmislu § 56 k. pr. reda, ki ima v mislih, da pridejo še pred končano preiskavo nova dejanja istega obdolženca na dan, — ako bi se preganjevalna pravica državnega pravdnštva smatrala za ugaslo, kakor hitro državni pravdnik po končani preiskavi zasleduje v zmislu § 111 k. pr. r. nove kazenske čine brez pridržka po § 57 k. pr. r. (Prav pregnantno se je v tem oziru — glede prestopkov — izrazil kasacijski sodni dvor v odločbi priobčeni v «Slovenskem Pravniku» iz leta 1913., str. 248 in 249.)

2. Iz navedenih dveh odločb, še prav posebno pa iz literature, se razvidi jasno, da se cepijo mnenja glede vprašani, ali pristojnost vsled zveznosti po pravnokrepni obtožnici konča, oziroma, ali ima pravnokrepnost obtožnice na vživotvorjenje pristojnosti vsled zveznosti kaj vpliva glede na naziranje, ali se da po pravnomočnosti obtožnice za rzsodbo zrelo postopanje izločiti iz celokupne preiskave ali ne. Trdi se, češ, katero sodišče preje pride pri koneksnih kaznivih dejanjih, **sploh ne more več priti v poštev**, kakor hitro je obtožba radi enega kaznivega dejanja že pravnokrepna; s trenutkom, ko stopi obtožnica v pravno moč, postane pristojnost skupnega sodišča za več koneksnih kaznivih činov neizpodbitna in neizpremenljiva, sklep, da se eno postopanje »izloči«, ali da se več postopanj sklopi, od tedaj naprej ni več mogoč (glej: *Amschl*: Beiträge zum Strafverfahren II., str. 17; *Lohsing*: System der St. P. O. str. 112 nasl., *Mayer*, Kommentar z. St. P. O., I., str. 250; tudi *Rulf* — *Graf Gleispach*, Strafprozess, 4 izd., str. 85, zastopa na kratko isti nazor »arg. §§ 58, 219, 114, St. P. O., »dočim se stari *Rulf* tega vprašanja ni dotaknil). Nasprotni nazor, ki ga je zastopal *pl. W asser* (Ger. Ztg. 1886 št. 24, 1881, str. 103), da se sme kako postopanje izločiti celo do časa tik pred rzsodbo, sploh vedno, se pobija kakor pogrešen, češ, postanek in besedilo §§ 57, 58 k. pr. r. dovoljuje izločitev le do zaključka predpostopanja, kar se pravi, do pravnomočnosti obtožnice, ker se utegne zaključena preiskava po § 111 k. pr. r. še dopolniti. Za ta nazor govori, pravi *Amschl*, I. c., str. 19, in *Lohsing*, I. c., str. 127, to, da gre pritožba zoper

sklep glede izločitve postopanja na svetovalstveno zbornico, ktere pristojnost se pa tiče izključno le postopanja pred glavno razpravo. A m s c h l priznava, da se razdružitve skupajšnih kazenskih zadev ne more vedno izključiti, ali to ni izločitev v zmislu § 57 k. pr. r., ampak njena posestrima — odgoditev ali odložitev rabsodbe glede enega čina brez pridržka z vporabo § 265 k. pr. r. Zaključek vseh argumentov za konec pristojnosti radi zveznosti ob pravnokrepnosti obtožnice se da torej na kratko označiti: kjer ni možnosti izločitve po § 57 k. pr. r., tudi koneksitete ni!

Ali vpraša se predvsem: Je-li res, da obtožnica, ki je postala pravnokrepka, zaključuje predpostopanje? — Kaj še! Državni pravdnik ima pravico, da dá zaslišati nove priče, da dobavi nova dokazila glede pod obtožbo stoječega dejanja, da v to svrhu predlaga preložitve že določene glavne razprave i. sl. Mari to ni več predpostopanje? — Obtožnica ima le formalno pravnomočnost, materialne ne. Pod obtožbo stavljeno dejanje se razpravlja vsled pravnomočnosti obtožnice pred tistim sodiščem, pred kojim je toženo, ali s tem ni materialnopravno prav nič rečeno, da je dejanje res storjeno ali pravilno kvalificirano, ali da preganjalna pravica še ni vgasla. (Prim. dr. A. F i n g e r: Bedeutung der Rechtskraft der Anklage, Ger. Ztg. 1907, štey. 41.) Kako bi mogli smatrati obtožnico za — zarezo v celotnem postopanju, ki izprevrže — temeljno načelo preganjanja: koncentracijo postopanja? Ako ima obtoženec pravico, da zve jasno, zaradi katerih činov je obtožen — na tej pravici sloni pridržek po § 57 k. pr. r., — onda ima to pravico čisto gotovo ravno tako tudi po pravnokrepmi obtožbi, ker mu ni vseeno, ali se bo moral zagovarjati enkrat ali večkrat, pred enim ali več sodišči, še celo tedaj, kadar gre za delikte, pri katerih se morajo zneski škode zakonito sešteti in je vsota merodajna za kvalifikacijo dejanja.

Niti §§ 57, 58 k. pr. r., niti §§ 113, 114 k. pr. r. ne omenja nobene cezure, vstvarjene v postopanju vsled nastopa pravnomočnosti obtožbe. Nasprotno; v § 113 k. pr. r. je navzlic zaglavja IV., 10. glavnega oddelka, »pravni pomočki zoper odredbe preiskovalnega sodnika in svetovalstvene zbornice« izrecno določeno, »vsi, ki se čutijo med poizvedbami, predpreiskavo ali v postopanju, ki sledi vložitvi obtožnice, — po odredbi ali zavlečenju preiskovalnega sodnika zadete...« Podčrtane besede pač ne pomenijo a priori

le vmesnega postopanja po zavrnitvi obtožnice v zmislu § 211 k. pr. reda vsled ugovora. Prvič stoji § 113 pred § 211 in bi bilo čudno, da bi se že v naprej nanašal le na poznejšo čisto izjemno postopanje; drugič bi bilo to nelogično, ker § 211 obtožnico — uniči in je v tem štadiju položaj prav tak, kakor da obtožnica še ni vložena. § 219 k. pr. r., na katerega se sklicuje Lohsing in grof Gleispach (glej zgoraj!), pa tudi ne dokazuje ničesar več, nego to, da ima obtožnica formalno pravnomoč, pri vsaki drugi interpretaciji bi se delala logiki sila.

In kaj nas uči zgodovina §§ 57, 58 k. pr. r.? — Sledimo vladnim motivom v širokih potezah. (Kasere: Die Strafprozessordnung, str. 37 do 49.) Tu se čita, da je Avstrija skoro osamljena glede vporabe načela, da naj se glede vseh, do razsodbe storjenih kaznivih dejanj enega storilca izreče le ena sama kazen. Posledice tega načela niso brez pomisleka . . . Sedaj pridejo pomisleki. Prvič, ker se je šlo do tedaj predaleko in se je zahtevala celo obnovitev postopanja, ko se je doznalo novo dejanje, storjeno pred razsodbo, za preganjanje po razsodbi. Drugič, ker objektivna koneksiteta zahteva združitev prevelikega obsega, ki se utegne razširiti na več dežela. To so zunanji pomisleki. Notranji so pa ti, da pride iz preiskave radi stvari do preiskave zoper osebo in se vsled tega preiskava obtežuje, ko se mora celo življenje storilca preiskavati. Čisto opustiti vsako koneksiteto, pravijo motivi, ne gre; za to se je načrt držal doslejšnjega zakonodajstva, obenem pa skrbel, da se izločitev koneksnih stvari omogoči, kolikor se izkaže za potrebno v zmislu procesualnih interesov (§§ 56, 57, 58, 214, od. 3 k. pr. r.). Pomisleki zoper določbe o možnosti razdružitve pa so po motivih, prvič, da ne odgovarjajo že omenjenemu načelu našega kazenskega zakonika o konkurenci kaznivih dejanj, drugič, ker je v stvari nevarnost, da se pridrži obdolženec nalašč delj časa pod težo več obtožb, in da bi se utegnilo šikanozno poslabšati mučno obtožno stanje. — Temeljna misel načrta k. pr. reda je, pravijo motivi, preiskava bodi vedno enotna, izločitev pa naj se napravi tako, da se obtožba **ali pa** glavna razprava glede izločene stvari izvrši preje. — In tu se sedaj vpraša: Zakaj pa motivi pravijo, obtožba ali glavna razprava?

Ključ za razrešitev tega vprašanja leži čisto jasno tam, kjer motivi govore o takih dejanjih, ki pridejo razven že v obtožnici navedenih v poštev. Tu pravijo motivi (K a s e r e r, l. c., str. 71 nasl.), da ni brez pomislekov, ako se dá soditi o dejanjih, ki pridejo na dan še le pri glavni razpravi, ali ume se ob sebi, da obtožilne točke, ki so bile znane že prej, glede katerih je bilo preganjanje ustavljeno, ali katere je ugovor odstranil, ali glede katerih je bilo izrečeno, da naj pridejo k posebni glavni razpravi, — ne smejo priti navzlic tem okolnostim pred glavno razpravo. Glede resnično novih dejanj pa mora na vsak način ostati drž. pravdniku pravica, da jih preganja, ako tako naneso okolnosti, se utegne vsled tega celo odločitev o prvotnem predmetu obtožbe zavleči. — Vprašamo: Ako pride na dan pri glavni razpravi novo dejanje, za katero sodeče sodišče ni kakor krajevno sodišče pristojno, naj bi torej bilo tisto sodišče pristojno, ki baš sodi, ako pa se je doznalo eno uro pred pričetkom glavne razprave, pa razsodno sodišče ni pristojno za razsojo, ker tu — koneksitete ni? — Ali se sme zakonovajalcu pripisovati taka — nedoslednost?!

3. Po naši sodbi tvori že samo to razmotrivanje, da ima obtožitelj pravico tudi po pravnomočnosti obtožbe upotiti nove poizvedbe (glej: M a y e r »Kommentar« 3. zv., str. 422), makari potom pravne pomoči, popolnoma dovoljen razlog, da označimo celokupno postopanje pred glavno razpravo za — predpostopanje. Kar nič ne pride pravnokrépnost obtožnice v poštev, ki jo utegne državni pravdnik še pred razpravo umakniti in z novo nadomestiti, pri razpravi pa — dopolniti! Državni pravdnik si more pripraviti material za razširitev obtožnice že pred glavno razpravo (glej kasacijsko odločbo št. 1253). Mirno lahko počaka do začetka glavne ali porotne razprave, pa pri začetku, eventualno še pri zadnjem predlogu (glej kas. odl. št. 229, 824, 956, 1660) stavi pod obtožbo docela nova kazniva dejanja in obtoženec ne more prav nič ugovarjati zoper takojšnje razpravljanje, ako novi čini niso strožje kaznjivi, kakor že pod obtožbo stoječi. Nič pridržka, nič združitve ni treba, vse gre avtomatično in pa legalno svojo pot, obtoženec pa pride do svoje pravice, da se vse postopanje zoper njega zaključi obenem. Če je pa v teh slučajih možne razširitve obtožnice dobro in koristno in nikakor protizakonito, da ostane pristojnost po koneksiteti pri veljavi, onda pa ni uvideti, zakaj bi baš ta princip

ne bil uporaben, tam, kjer taka razrešitev še ni možna, ker glavne razprave še ni, skratka, zakaj bi se po pravnomočnosti obtožnice do glavne razprave suspendirala veljavnost § 56 kaz. pr. r., navzlic temu, da o kaki omejeni veljavnosti njegovih določil niti najmanj ni govora? Še prav posebno naj se tu vnovič poudarijo tisti slučajji, kjer pride na dan med pravomočnostjo obtožbe in razpravo delikt enake vrste kakor oni obtožbe, kjer se škoda sešteva. Tu krši nazor, ki zanika koneksiteto po pravomočnosti obtožnice naravnost materijalno pravo! (Glej Ger. Z. 1886, št. 24, Ger. Halle str. 174, opazko.)

Če pa se prizna pristojnost vsled koneksitete v enem slučaju, onda se mora priznati ista pristojnost za vse slučaje, inace pridemo do zaključka, da zakon sam sebi ne bi bil zvest. Tisto ustanavljanje vrzeli ob pravomočnosti obtožnice je tedaj popolnoma odveč, ni po duhu zakona, je samolastnost, provzročena vsled nasilne interpretacije § 57 kaz. pr. r. Res je sicer, da po strogem besedilu § 58 kaz. pr. r. ni izločiti tiste zadeve, ki je na novo prišla vsled koneksitete na dan, ampak iz celokupne preiskave, ki se nadaljuje po zmislu načela koncentracije, se izloči zrela stvar in se tistemu sodišču odstopi, ki je sicer — brez ozira na koneksiteto — pristojno. Toda — ali se sme iz tega sklepati na nemožnost koneksitete po pravomočnosti obtožnice, morebiti v tem zmislu: na novo na dan prišla preiskava in pa preiskava, ki je že končana s pravomočno obtožnico, naj sta ena celokupna preiskava, izloči se edino le zadeva, ki je že pod obtožbo stavljena, druga, nova zadeva se ne more ločiti in zato tudi ne odstopiti po § 58 kaz. pr. r. drugemu, udobnejše poslujočemu sodišču? — Ne; ako damo § 58 kaz. pr. r. ta pomen, onda velja prav isto tudi za čas pred pravomočnostjo obtožnice in bi tedaj tudi pred obtožbo ne mogli nikdar zadeve, ki po vseh okolnostih ne more drugače s pridom priti do konca, nego v okolišu sodišča storitvenega kraja, ki pa ni sodišče, ki vodi preiskavo o vseh združenih zadevah, izločiti in oddati sodišču kraja storitve nazaj! Vedno bi le godne stvari izločavali, zamotana preiskava pa bi ostala z vsemi krajevnimi zaprekami — neizločilna zadeva, držeča se kakor klop sodišča koneksitete. Ob preudarni razlagi § 58 kaz. pr. r. torej ni potreba misliti, da je zakonodajalec imel le tisto stvar za izločeno, ki je kakor zrela izločena bila, marveč čisto neprisiljeno se more razlagati,

da je izločena stvar lahko tako ena kakor druga, da se torej sme oddati i tista zrela stvar i ona druga, ki je po naključju koneksitete prišla do nevšečne kompetence.

Kakor hitro pa pridemo do tega zaključka, onda ne najdemo nobenega zadržka več: Vse, kar je prišlo novega na dan do glavne razprave in še pri glavni razpravi, vse spada vsled načela koncentracije in imperativne določbe o pristojnosti vsled koneksitete pod kompetenco tistega sodišča, ki ima že s prejšnjimi kaznivimi dejanji storilca posla. Ako se da stvar gladko uravnati, t. j. brez težkoč, predlaga državni pravdnik, če treba, nove poizvedbe, ali zaprosi ptuje sodišče kraja storitve za pravno pomoč in — razširi obtožbo po potrebi pri glavni razpravi na nova fakta. Ako to ne kaže, predlaga pri preiskovalnem sodniku novo preiskavo ali nove poizvedbe, na kar lahko umakne obtožnico in jo nadomesti z novo, ali vloži dopolnilno obtožnico. Če pa uvidi, da za novo dejanje — prišlo na dan bodisi pred ali po pravomočnosti obtožnice — ne gre izbavljati celega aparata pri svojem sodišču, ker bi to vplivalo na razvoj celokupne razprave slabo in jo zavlačevalo, onda predlaga izločitev (bolje razdružitev) in odstopitev enega ali drugega kosa preiskave tistemu sodišču, ki bo preiskavo lažje izvedlo. Po imperativni določbi § 57 kaz. pr. r. se mora izjaviti državni pravdnik, ali si pridrži pravico preganjanja glede točk obdolžitve, ki ostanejo po izločitvi pri starem. Pridržati si kaj, se pravi ustvariti z a s e tak položaj, ki daje sebi možnost razpolaganja z zadevo. Ako državni pravdnik predlaga izločitev tistega postopanja, ki še ni godno za obtožbo ali razpravo v svrhu, da se odstopi prvotno pristojnemu sodišču, zrelo zadevo pa stavi takoj pod obtožbo, ali predlaga, da naj se o njej odredi razprava, onda si je s tem samo ob sebi pravico pridržal, glede na novo na dan prišle zadeve pa mu gotovo ni treba kakega pridržka (glej kas. odl. št. 2863).

Pri taki razlagi celega nauka o tistem proslulem poglavju o »pridrzkovnem postopanju« ostane zahteva po koncentraciji postopanja nedotaknjena, obdrži obdolženec svojo pravico, da je vedno obveščen, zaradi katerih deliktov ga državni pravdnik preganja, pride pa tudi maksima do veljave, da naj se postopanje glede zrelega slučaja ne zavlačuje vsled koneksitete z nezrelim slučajem. Mislimo, da smo s tem rezultatom lahko povsem zadovoljni; le ta rezultat odgovarja duhu našega kazenskopravnega reda, pa naj se

razdružba slučajev po pravnomočnosti obtožbe imenuje »izločitev«, ali »odgoditev«, ali kakorkoli . . .

Bodi le še omenjeno, da se nazor o omejeni pristojnosti vsled zveznosti, ki smo ga gori pobijali, prav nič ne obnese, ako ga prenesemo na postopanje pri prestopkih. Kje naj bi se tu nahajala taka namišljena cezura v postopanju? Obtožnice ni, imamo le predlog na kaznovanje. Predpostopanja po navadi ni. Mari naj smatramo za pravilno, da je pri prestopkih dana zveznost le za dejanja, ovadena do prvega predloga na kaznovanje? In če se temu ne pristane, ampak če se reče, da je začetek glavne razprave tista cezura z učinkom pravomočne obtožbe, ali naj se recimo po preložitvi glavne razprave, da se vabijo nove priče, — ne sme več govoriti o koneksiteti za po tej razpravi storjena dejanja? Mari naj se sodi o teh dejanjih čisto posebej s posebno rzsodbo? Pa če so dejanja enakovrstna in je treba škodo seštrevati, kaj pa tedaj? — Vse te komplikacije odpadejo, ako se smatra celo postopanje do rzsodbe za enotno postopanje, ako velja koneksiteta za celo postopanje, kakor to § 57 k. pr. r. zahteva.

Ob koncu bodi tedaj dovoljeno, izreči željo, naj se praksa povrne nazaj k pl. W a s e r j u, naj se ne da begati po netočni formulaciji § 58 kaz. pr. r. in naj ostane pri gori ugotovljenem d u h u besedila. Radi potrebne jasnosti zakona bi celo priporočali, da naj se besedilo § 58 kaz. pr. r. pri noveliranju kaz. pr. r. primerno spremeni, morebiti ako, da bi se glasilo namesto »tedaj se more izločena zadeva . . . oddati«, tako: »tedaj se more ta ali ona zadeva . . . oddati«. Le pri tem besedilu pride § 57 prvi odst. kaz. pr. r. v novi obliki (dodatni stavek se glasi: »Ako so v eni kazenski zadevi odrasle in mladostne osebe udeležene kakor obdolženci, onda se mora odrediti odločna izvedba kazenskega postopanja zoper mladoletne obdolžence, ako se more to zgoditi brez kvara za postopanje«) do veljave, ki mu ga hoče očitvidno dati zakonodajalec sam.

